

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 13 Sayı: 70 Nisan 2020 & Volume: 13 Issue: 70 April 2020
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4129>

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN DUYGUSAL YILMAZLIKLARI VE EMPATİK BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INDOMITABLENESS AND EMPHATIC SKILLS OF THE STUDENTS' AT SECONDARY SCHOOL

Cumhur DEMİRALP*

Öz

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin duygusal yılmazlıkları ile empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bazı demografik değişkenlere göre duygusal yılmazlıkları ve alt boyutları olan hassasiyet, iyileşme ve bozulma ile empatik becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada 159 kız 136 erkek öğrenci olmak üzere 295 ortaokul öğrenci üzerinden yapılmıştır. Birey zor ve rahatsız edici, onun duygusal dengesini bozacak herhangi bir olay ve durum karşısında içsel olarak kendini ne kadar kontrol edebildiği ve buna bağlı olarak dışsal tepkilerin ne kadar makul düzeyde olduğu bireyin duygusal yılmazlık ile ilgili gücünü gösterir. Ayrıca bireyin duygularını doğru ifade edebilme, duyguların kontrolünü sağlama ve duygularını yönetebilme becerisinin yüksek olması olumlu ruh sağlığı açısından, sosyal uyum ve kişisel uyum açısından son derece önemlidir. Empatik beceri; bireyin başkasının bakış açısıyla olay ve durumları değerlendirebilme yeteneğidir. Klasik tabirle başkasının yerine kendini koyma becerisidir. Ki bu durumun öğrencilerin arasında benimsenmesi önemli bir durumdur.

Ortaokul öğrencilerin; cinsiyet, yaş, sınıf, gelir, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Ayrıca bu çalışmanın analizi için tek yönlü varyans analizi(ANOVA), korelasyon ve bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Ortaokul öğrencilerinin duygusal yılmazlık alt boyutlarından hassasiyet alt boyutunun ve empatik becerilerinin; cinsiyete göre anlamlı derecede farklılaştığı bulunmuştur. Kız öğrencilerinin bu manada erkek öğrencilere göre duygusal yılmazlık alt boyutunun hassasiyet alt boyutunun ve empatik becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yılmazlık, Duygusal Yılmazlık, Empatik Beceri, Pozitif Psikoloji.

Abstract

In this study, the relationship between emotional indomitableness and empathic skills of secondary school students and empathic skills according to some demographic variables of emotional indomitableness and lower dimensions of sensitivity, improvement and deterioration and empathic skills are intended to be examined.

This study was conducted on 295 secondary school students, including 159 girls and 136 male students. How much the individual can control himself internally in the face of any event or situation that is difficult and disturbing his or her emotional balance, and the reasonable level of external reactions, shows the power of the individual's emotional indemnifying. In addition, the ability to express an individual's emotions correctly, to control emotions and to manage their emotions is very important for positive mental health, social harmony and personal harmony. Empathic skill is the ability of the individual to evaluate events and situations from someone else's point of view. As classically this term means the ability to put yourself in someone else's shoes. And that is important to be adopted among the students.

Do secondary school students show a significant difference according to gender, age, class, income, number of siblings, number of children in the family, mother's education level and father's education level?

In addition, one-way variance analysis (ANOVA), correlation and independent sample t test were performed for the analysis of this study. The sensitivity sub-dimension and empathic skills of secondary school students from the emotional indestructibility sub-dimensions; it was found to differ significantly according to gender. In this sense, it was found that the lower dimension of emotional indomitableness was higher than the sensitivity sub-dimension and empathic skills of the female students.

Keywords: Indomitableness, Emotional Indomitable, Empathic Skill, Positive Psychology.

* Öğr. Gör., Hakkari Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü. Çocuk Gelişimi Programı, cumhurdemiralp@hakkari.edu.tr

1. GİRİŞ

Birey olarak eskiden olduğu gibi günümüzde de bireyi zorlayan, uyumunu zorlaştıran belki de sorunlarla baş etme becerisini güçleştiren olay ve durumlarla karşılaşmaktadır. Bu olumsuz olay ve durumlar bireyin günlük işlevselliğini bozmakta ve hayattan zevk alma çitasını düşürmektedir. Ancak bu olumsuz olay ve durumlarla baş edebilecek yeterliğe sahip olabilen bireylerin kendi iyilik hallerini koruyacak hatta daha güçlü kılacak bir duruşa gelmelerini görmek de mümkündür (Gürkan, 2014). Herkesin zor durumlar ve olaylar karşısında verdiği tepkiler çok farklı olabilmektedir. Bazı bireyler daha güçlü bir tutum sergilerken bazıları da riskler karşısında başarısız bir noktada olabilmektedir. Bunun altında çok farklı faktörler veya etkenler mevcuttur elbette. Ancak aynı olumsuz olay veya durum karşısında neden bazıları başarılı bir süreç ve sonuca ulaşırken; bazıları başarısız bir süreç ve neticeyle karşılaşmaktadır? Özellikle pozitif psikolojinin son zamanlarda ele aldığı olgulardan biri "Yılmazlık" olgusu bu manada karşımıza çıkmaktadır (Rhodes ve Brown' dan aktaran Özcan, 2005). Yılmazlık, hayatın her döneminde karşımıza çıkan bir olgudur. Çocukların karşılaştığı istismardan, şiddetten, siber zorbalıktan ve risk faktörlerinden tutun; şiddet, afet, maddi yetersizlikler, hastalık, boşanma öncesi veya sonrası duygusal olarak güçlü bir yapıda olamamak veya bu süreçleri iyi geçirebilmek gibi olaylar veya durumların bu kavramla ilintili olduğunu görmek gerekir. Bunların yanında iş hayatında zorlayıcı bir durum karşısındaki baş etme becerileri ve olumsuz duyguları kontrol edebilme yetisi psikolojik iyi olma ve sağlamlıkla da ilgili olabilmektedir. Ki bu "Yılmazlık" olgusuyla ilişkili kavramlardır. Bundan dolayı "Yılmazlık" dünyada ilgi odağı olmuştur (Masten, 2014). Pozitif psikoloji bireylerin güçlü ve koruyucu faktörleri üzerinde durmaktadır. Bu manada birey kendi potansiyelini en iyi şekilde kullanabilir. Ve bu manada tehditlere daha sağlam bir karşılıkla cevap verebilir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Yılmazlık, olumsuzluklara karşı başarılı bir süreci yaşamak için bireyde olan kişisel özellikleri ifade eder (Masten, 2001). Henderson ve Milstein (1996), yılmazlık; kişilerarası iletişimde olumlu ilişkiler kurabilme yeteneği, duygularını ve kararlarını doğru yönetme, içsel motivasyon, problem çözebilme yeteneği, empatik olabilme, mizahı iyi kullanma, öz yeterlilik, öz güven ve psikolojik iyi olma gibi içsel duyguların adıdır.

Empati kavramı deyince akla gelenlerin başında Carl Rogers gelmektedir. Duygudaşlık diye bilinen ve başkasının duygu ve düşüncelerini doğru algılamak ve karşı tarafa doğru aktarmak empatik olmanın esasıdır (Dökmen, 2005).

1.1. Araştırma Amacı

Ortaokul öğrencilerinin duygusal yılmazlıkları ve empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu iki değişkenin bazı demografik bilgilere göre anlamlılık düzeyi aranmıştır. Bu demografik bilgiler öğrencilerin cinsiyet, yaş, okumakta olduğu sınıf seviyesi, gelir seviyesi, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, anne eğitim düzeyi ve baba eğitim düzeyi olarak belirlenmiştir. Toplam 295 ortaokul öğrencisi üzerinde bu çalışma yapılmıştır.

1.2. Araştırmanın Problemi

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- 1) Ortaokul öğrencilerinin duygusal yılmazlıkları ile empatik becerileri arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
- 2) Ortaokul öğrencilerinin;
 - a. Cinsiyete
 - b. Yaş'a
 - c. Okumakta olduğu sınıf düzeyine
 - d. Gelir düzeyine
 - e. Kardeş sayısına

- f. Ailede kaçınıcı çocuk olduğuna
- g. Anne Eğitim Düzeylerine
- h. Baba Eğitim Düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gereklisi:

Olumsuzluklara karşı ayakta kalmayı başarabilme durumu yılmazlık kavramını doğru betimlemektedir (Öğülmüş, 2001).

Yılmazlık olgusu; iş yerindeki şiddetten tutun kişinin bireysel yaşadığı, içsel olumsuzluklara kadar; erken çocukluktan başlayıp hayatımızın her döneminde sağlam bir duruş ve sağlam bir psikolojik yapı içinde olmamızın anlamını niteleyen bir kavramdır. Normal koşullara tekrar dönebilmektir (Masten, 1990).Bireyin karşısına çıktığı olumsuz durumlara gösterdiği tepkilerdir. Bu tepkiler bireyin yılmazlık düzeyine göre değişebilen dinamik bir boyuttur. Okullarda akran zorbalığı, olumsuz manada kıyas yapan eğitimciler veya ebeveynler, öğrencilerin başarısızlık durumları, içe dönük öğrencilerin varlığı gibi olumsuzluklar yılmazlık olgusu ve bunun alt boyutundaki duygusal yılmazlık kavramını önemli kılmaktadır.

Yapılan bir araştırmada iş yerlerindeki şiddet ve olumsuzlukların kişinin hem fiziksel hem psikolojik(ruhsal) ve hem de başarıma duygusunu zedelemektedir. (Sheehan, Barker ve Ranner, 1999). Bu tarz durumların okul ortamlarında da olduğu bir gerçeklik karşısında özellikle ortaokul öğrencilerinin duygusal yılmazlıkları ve bununla doğrudan ilişkili olan empatik becerilerinin incelenmesi anlamlı bir adım olduğu düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evrenini 2018–2019 eğitim- öğretim yılında, Hakkari ili Merkez ilçesine bağlı ortaokul öğrencileri olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme de Hakkari ili Merkez ilçesindeki ortaokullarda rastgele (random) seçilen ortaokul öğrencilerini kapsamaktadır. Örneklem olarak toplam 159 kız ve 136 erkek olmak üzere 295 öğrenci üzerinden yapılmıştır.

2.2. Kullanılan Ölçekler

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Çalışmada öğrencilere ilişkin demografik bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanıp “Kişisel Bilgi Formu” uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcının yaş, cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, gelir düzeyi ve ailede kaçınıcı çocuk olduğu gibi sorular bulunmuştur. Etik kurallar ve gerçekçi cevaplar alabilmek amacıyla araştırma sırasında katılımcılara kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir.

2.2.2. Çocuk ve Ergenler İçin Empati Ölçeği (ÇEEÖ)

Gürtunca (2013)'nın geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı, Bryant'ın (1982) Çocuk ve Ergenler için Empati Ölçeği 22 maddeden oluşmaktadır ve çocuk ve ergenlerde kullanılmak üzere oluşturulmuş bir kağıt- kalem ölçeğidir. Çocuklar ölçek maddelerine kendileri için ifade ettiği anlama göre evet ya da hayır şeklinde tepki vermektedir. Bryant bu ölçeği Mehrabian ve Epstein'in (1972) yetişkinler için empati ölçeğinden uyarlamıştır. Yetişkinler için empati ölçeğinde bulunan 33 maddeden önce 18 maddeyi seçip bu maddeleri çocuklar için uygun hale getirmek için eklemeler yaparak 22 maddeye çıkarmıştır.

Ölçeğin, Türkiye’de daha önce Yılmaz-Yüksel (2004) tarafından sadece 4. sınıflar düzeyinde geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Türkiye’de yapılan güvenilirlik çalışmasında Çocuklar için Empati Ölçeği, araştırmacı tarafından 89 dördüncü sınıf öğrencisine iki hafta ara ile iki kez uygulanmış ve testin tekrarı yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı $r=.69$ olarak bulunmuştur. 237 dördüncü sınıf öğrencisine uygulanan Çocuklar için Empati Ölçeğinin iç

tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Ancak bu çalışma az sayıda örneklem ile ve tek sınıf düzeyinde yapılmıştır. Gürtunca (2013) ise ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği, yaşları 8-14 yaş arasında değişen örneklem grubu üzerinde yapmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için Kuder Richardson 20 formülü ve test-tekrar test yönteminden yararlanılmıştır. Ölçek iki şıklı (evet-hayır) cevap formundadır. Ölçek Likert tipi olmadığından ölçeğin iç tutarlılığını test etmek için Kuder Richardson 20 formülü kullanılmıştır. KR-20 formülü için ölçekte yer alan maddelerin madde istatistikleri hesaplanmıştır. 2.maddenin ayırt edicilik katsayısı .20'den küçük olduğu için, 2.madde ölçekten çıkarılarak ölçek 21 maddeye düşürülmüştür. Madde atıldıktan sonra hesaplanan KR-20 değeri ise 0,70 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Test- tekrar test güvenilirlik çalışması için ise Çocuklar için Empati Ölçeği araştırmacı tarafından 1143 öğrenciye üç hafta ara ile iki kez uygulanmış ve testin tekrarı yöntemi ile hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı $r=0,76$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin farklı zamanlardaki ölçümleri arasında pozitif yönde yüksek düzey anlamlılık bulunmuştur.

Ölçeğin son hali 21 maddeden oluşan, ikili cevap formu (evet-hayır) olan, 8-14 yaş arası çocuk ve ergenlere uygulanabilen, empati becerisini ölçen bir kağıt kalem ölçeğidir. Ölçek hem çocuklar hem de ergenler için aynı olan tek bir formdan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan ise 21'dir. Eğer bir maddeye "evet" cevabı verilmişse, o maddeden alınacak puan 1'dir; "hayır" cevabı verilmişse o maddeden alınacak puan 0'dır. Ancak ölçekte yer alan bazı maddeler ters puanlanmaktadır. Bu durumda söz konusu maddelere verilen "hayır" cevabına 1 puan "evet" cevabına 0 puan verilecektir. Ters puanlanan maddelerin numaraları 2,8,9,14,15,16,17,19,20 ve 21'dir.

2.2.3. Duygusal Yılmazlık Ölçeği

Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin orijinali 20 maddeden oluşmaktadır ve ölçek 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir. 8-14 yaş aralığındaki çocuk ve ergenlere uygulanabilen ölçeğin bir öğrenci tarafından cevaplanması yaklaşık 10-15 dakika sürmektedir. Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nden düşük puan alınması öğrencinin duygusal yılmazlık düzeyinin yüksek olduğunu, yüksek puan alınması ise öğrencinin duygusal yılmazlık düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Duygusal Yılmazlık Ölçeği: Duygusal Yılmazlık Ölçeği, Sandra Prince -Embury tarafından geliştirilen ve "Yılmazlık Ölçekleri" başlığı altında toplanmış olan üç ölçekten biridir. Diğer iki ölçek araştırmanın konusu dışında kalan ve yılmazlık kavramının farklı boyutlarını ele alan "Yeterlik Algısı Ölçeği" ve "Sosyal İlişki Algısı Ölçeği" adlarını taşımaktadır. Ölçek kavramsal olarak birbiri ile ilgili üç alt boyuttan oluşmaktadır: "Hassasiyet", duygusal tepkileri ve bu tepkilerin yoğunluğunu belirleyen eşiği oluşturur. Bu alt ölçekte altı madde (1, 2, 3, 4, 5, 6) bulunmaktadır. Maddeler, kişinin moralinin nasıl bozulduğunu ve moralinin kolayca bozulup bozulmadığını sorgulamaktadır. Ölçekte "moral bozukluğu" terimi özellikle seçilmiştir. Ölçeğin amacı tek bir duyguyla değil, genel anlamda olumsuz duygular ile ilgili bilgi almak olduğu için bu terimin kullanılması daha uygun görülmüştür.

"İyileşme-Düzelme", duygusal dengenin bozulması ve duygusal bir tepkinin oluşmasının ardından tekrar denge haline ulaşma durumunu ifade etmektedir. Bu alt boyutta bulunan dört madde (10, 11, 12,13), belli bir duygunun hissedilmesinin ardından kişinin eski haline dönüşüne kadar geçen zaman aralığını sorgulamaktadır. "Bozulma" alt boyutunda, duygusal dengenin bozulması halinde kişinin verebileceği olumsuz tepkiler sorgulanmaktadır. Bu alt boyutta 10 madde (7, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20) yer almaktadır. Bozulma ile ilgili tepkilere; kontrolü kaybetme, hatalar yapma, net düşünememe ve başını belaya sokma gibi davranışlar örnek verilebilir.

Ölçeğin güvenilirliği ile ilgili yapılan son çalışma ise test - tekrar test uygulamasıdır. Bu amaçla Duygusal Yılmazlık Ölçeği üç hafta ara ile beşinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Bu uygulama ile elde edilen verilerin hesaplanması sonucunda, iki ölçüm arasındaki korelasyon .91

olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, 19 maddeden oluşan Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin maddeleri yeniden numaralandırılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Duygusal Yılmazlık Ölçeği'nin 9-14 yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin duygusal yılmazlık düzeylerine ilişkin genel puan veren bir ölçek olduğu ve ayrıca duygusal yılmazlığa dair:

- Hassasiyet (Maddeler: 1, 2, 3, 4, 5, 6),

- İyileşme - Düzeltme (Maddeler: 11, 12, 13),

- Bozulma (Maddeler: 7, 8, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20) alt boyutlarında incelenmek üzere üç alt boyut puanı verdiği; psikometrik özelliklerinin ise yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

2.3. Veri toplama süreci

Bu çalışmada Hakkari İli ortaokul öğrencilerine uygulanmıştır. 300 ortaokul öğrencisine uygulanan çalışmada 5 öğrencinin verilerinin sağlıklı olmadığı tespit edilmiştir. Toplam 295 öğrenciye uygulanmıştır.

2.4. Veri analizi

Çalışmanın analizleri IBM SPSS 21 ve Excel 2012 versiyonu ile yapılmıştır. Çalışma katılımcıların kişisel bilgileri ile ilgili 8, Empatik Becerileri ile ilgili 21 ve Duygusal Yılmazlıkları ile ilgili 19 soru olmak üzere toplamda 48 sorudan oluşmaktadır. Korelasyon, ANOVA ve Bağımsız Örneklem T testi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu çalışmada yapılan analizler sonucunda ortaokul öğrencilerinin duygusal yılmazlıkları ile empatik becerileri arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

Ortaokul öğrencilerinin;

i. Cinsiyete

j. Yaş'a

k. Okumakta olduğu sınıf düzeyine

l. Gelir düzeyine

m. Kardeş sayısına

n. Ailede kaçınıcı çocuk olduğuna

o. Anne Eğitim Düzeylerine

p. Baba Eğitim Düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Bu Problemlere ilişkin anlamlı farklılaşmanın bulunduğu değişkenin cinsiyete göre empatik becerilerin ve duygusal yılmazlık alt boyutlarından hassasiyet alt boyutunda olduğu noktasıdır. Bu çalışmada ortaokul öğrencilerin empati becerileri ile duygusal yılmazlık ve alt boyutları arasında anlamlı bir farka rastlanmadığı saptanmıştır. Demografik bilgilere göre de sadece cinsiyete göre anlamlı farkın olduğu saptanmıştır. Bu durum da aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

3.1. Cinsiyete Göre Ortaokul Öğrencilerinin Empatik Becerilerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Empatik becerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için gerçekleştirilen Bağımsız Örneklem T Testi'ne ait bulgular Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Empatik Becerinin Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	•	Ss	t	P
Empatik Beceri	Kız	159	14,75	3,34	4,80	,000
	Erkek	136	13,00	2,90		

Tablo 1 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların empatik becerilerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunduğundan saptanmıştır ($t=4,80$; $p<,000$).

3.2. Cinsiyete Göre Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Yılmazlık Alt Boyutlarından Hassasiyet Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Tablo 2. Duygusal Yılmazlık Alt Boyutlarından Hassasiyet Alt Boyutunun Cinsiyete İlişkin Bulguları

Değişken	Faktör	N	•	Ss	t	P
Hassasiyet Alt Boyutu	Kız	159	11,34	5,02	1,703	,049
	Erkek	136	10,34	5,03		

Tablo 2 incelendiğinde, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların duygusal yılmazlık alt boyutlarından hassasiyet alt boyutunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirleme noktasında bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Bunun neticesinde kız ve erkek grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=1,703$; $p<,049$).

4. TARTIŞMA

Genel manada bu çalışmada ortaokul öğrencilerin duygusal yılmazlıkları ile empatik becerileri arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal yılmazlık ile empatik beceri olgularının ortaokul öğrencilerinde herhangi bir ilişkiye rastlanmadığı bu iki değişkenin ilintili olmadığı ve anlamlı bir farkın olmadığı sonucu duygusal yılmazlık ve empati olgularının bu hedef kitlede tekrardan çalışılmaması yorumlanabilir. Ya da çalışılsa bile farklı kültürler üzerinden çalışılması, ülkemizde farklı illerde çalışılması ve iller arasında karşılaştırma olabilecek bir araştırma önerilebilir. Ancak demografik bilgilere göre cinsiyet değişkenine göre hem empatik becerilerde hem de duygusal yılmazlık alt boyutu olan hassasiyet alt boyutunda anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum aşağıda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. Cinsiyete Göre Ortaokul Öğrencilerinin Empatik Becerilerinde Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre empatik becerilerinde anlamlı bir farkın olduğu yapılan bağımsız gruplar t testinde saptanmıştır. Ortaokuldaki kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek empatik beceriye sahip olduğu bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkeklere göre daha duyarlı ve hassas olduğu söylenebilir. Ancak Demiralp (2018), özel yetenekli (BİLSEM öğrencileri) ortaokul öğrencilerinde cinsiyete göre empatik becerilerinde anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Kültürlere göre de farklılık gösterildiği araştırmalar da mevcut. Örneğin; Amerika'da kız ve erkekler arasında cinsiyete göre empatik becerilerde anlamlı bir farka rastlanmadığı ancak Yunanistan'da kızların erkeklere göre daha yüksek empati becerilere sahip olduğu bulunmuştur (Roc, 1977; akt: Dökmen, 1987).

4.2. Cinsiyete Göre Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Yılmazlık Alt Boyutlarından Hassasiyet Alt Boyutunda Anlamlı Farklılaşma Olup Olmadığına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre duygusal yılmazlık alt boyutlarından hassasiyet alt boyutunda kızların erkeklere göre daha fazla hassasiyetlerinin olduğu bulunmuştur. Hassasiyet boyutu duygusal yılmazlıktaki karşılığı zorluk ve yığınlıklar karşısında moral bozukluğuna daha çok maruz kalacak ve daha çabuk moralinin bozulacağı durumdur. Bu durum kızlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonucu kızların erkeklere göre zor durumlar karşısında yapısal

olarak daha fevri ve kırılğan olmalarıyla açıklamak mümkündür. Özellikle hedef kitlenin ortaokul öğrencileri olması okullarda kız öğrencilerin moral bozukluğunu daha fazla yaşamaları beklenen bir sonuç olarak yorumlanabilir. Gürğan (2014), yaptığı çalışmada cinsiyet değişkeni yönünde bağımsız örneklem t testine göre yılmazlık ve iyilik hallerine göre anlamlı bir farka rastlamamıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, araştırmacı ve eğitimcilere dönük olarak aşağıdaki önerilerde bulunmuştur.

5.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1) Bu araştırma ortaokul öğrencileri ve sadece bir ili kapsayacak şekilde örneklem alınarak yapılmıştır. Daha farklı kültürlerde ve daha farklı hedef kitlelere uygulanabilir.
- 2) Ayrıca ülkemizde farklı illerde farklı ortaokul öğrencileri arasındaki yılmazlık ve empatik becerileri kıyaslanabilir.
- 3) Duygusal yılmazlık olgusunun empatik beceriden ziyade farklı değişkenler üzerinde araştırma yapılması önerilebilir.
- 4) Daha farklı demografik bilgilerle duygusal yılmazlık arasındaki ilişki araştırılabilir.

5.2. Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- 1) Duygusal yılmazlık olgusunun erken çocukluktan başlayıp yaşlılığa kadar bireyleri ilgilendiren konu olduğunu fark etmek adına eğitim-öğretimin her kademesinde yılmazlık kavramı üzerinde öğrencilere farklı etkinlik ve seminerler düzenlenebilir.
- 2) Ebeveynlere bu konuda farkındalık kazandırılabilir. Özellikle çocuk yetiştirirken anne ve babanın bu noktada bilgi sahibi olması çocuklarını daha akılcı yetiştirmesini sağlar. Zorluklar karşısında pes etmemeyi öğrenen bir neslin olması anne-baba eğitimlerinin ve özellikle anaokulu, kreşlerdeki eğitimlerinin yılmazlık üzerinde olması anlamlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Demiralp, C. (2018). Özel Yetenekli Öğrencilerin Bazı demografik Değişkenlere Göre Empatik Becerilerin İncelenmesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 10 (38), 222-230.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20 (1-2), ss. 183- 207.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Gürğan, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve iyilik halinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *NWSA-Education Sciences*, 9, (1), 18-35.
- Henderson, N. and Milstein, M.M., (1996). *Resiliency in schools: Making it happen for students and educators*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Masten, A. S., Best, K. M., Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2, 425-444.
- Masten, A. (2001). Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Masten, A.S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development*, 85 (1), 6-20.
- Öğülmüş, S. (2001). Bir Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık. I. *Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmalarına sunulan bildiri*, 29-30 Mart, Ankara.
- Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seligman, M.P. and Csikszentmihalyi, M., (2000). Positive psychology. *American Psychologist*, 55(1),5-14. DOI:10.1037//0003-066X.55.1.5
- Sheehan, M., Barker, M., Rayner, C. (1999). Applying strategies for dealing with workplace bullying. *International Journal of Manpower*. 20, ½, 50-56. Retrieved November 21, 2010 from the Web: <http://www.ebsco.com>.